

Kanna fedéllel - a Béke allegorikus nőalakjával

Ötvösgyűjtemény

Leltári szám:	E 80.2
Alkotó:	Helmhack, Abraham (1654 - 1724) / festő
Készítés ideje:	1680 KÖRÜL
Készítés helye:	Nürnberg (feltehetően); Augsburg
Jelzés:	a fedél peremén beütve: DS mesterjegy (vö.: Seling 2007, Nr. 1721.); 1675-1685 között használt augsburgi városjegy (fenyőtoboz)
Anyag:	aranyozott ezüstoffoglat; fajansz
Technika:	bíborlilával (purpur színnel) festett; fehér ónmázzal fedett
Méretek:	magasság: 22,4 cm szélesség: 13,9 cm talpátmérő: 8,4 cm szájátmérő: 7 cm

A körte alakú edénytesten bíbor monokróm, ún. *purpur camaieu* festéssel a Béke personifikációja látható: jobbjában olajágot emel a magasba, baljában lefelé fordított égő fáklyát tart, amellyel mintegy felperzseli a lába előtt heverő hadi trófeákat. Feje fölött babérkoszorút tartó puttó lebeg.

A korábbi irodalom Bellonaként, a háború istennőjeként értelmezte az allegorikus nőalakot, a figura attribútumai azonban nagyrészt megegyeznek azokkal a kellékekkel, amelyeket Cesare Ripa *Iconologia* című művében a Béke ábrázolásához ajánlott: "Nő, aki baljában gyümölcsökkel, virágokkal és levelekkel teli bőségszarut tart olajággal, jobbjában pedig fáklyát, amellyel nagy rakás fegyvernek gyújt alája." A képtípus egyik első, nagy hatású emléke Francesco Salviati (1510–1563) 1544-ben festett falképe a firenzei Palazzo Vecchio Sala dell'Udienza néven ismert termében (ld [itt](#) és [itt](#)), de így ábrázolja a Béke alakját Étienne Delaune 1570 körüli rézmetszete is (ld. [itt](#)).

Hasonló, monokróm purpur (mangánoxidos) festésű, allegorikus alakokat, bibliai és mitológiai témákat ábrázoló fajansz korszakat és kannákat a 17. század utolsó harmadában elsősorban az ún. *Hausmalere*k ("házifestők"), azaz a fajanszmanufaktúráktól függetlenül, önállóan – főként Augsburgban és Nürnbergben – működő mesterek festettek, így például a nürnbergi Abraham Helmhack (1654–1724) (ld. [itt](#)), aki számos munkáját monogramjával is jelezte. Az Esterházy-kincstárból származó kanna festése a londoni Victoria & Albert Museum gyűjteményében őrzött, bacchanáliát ábrázoló korszak festésével rokonítható (ld. [itt](#)). Egykorú források szerint ugyanakkor Johann Christoph Fehr (?–1693) frankfurti fajanszmanufaktúrájában is nagy számban készültek purpural festett fajansz asztali edények. (Ld.: Otto Riesebieter: *Die deutschen Fayencen des 17. und 18. Jahrhunderts*. Leipzig 1921, 80-86. – ld. [itt](#))

A kanna aranyozott ezüst montírozása a fedél peremére beütött ötvösjegyek (DS mesterjegy és ananász formájú augsburgi városjegy) tanúsága szerint Daniel Schwestermüller (?–1695) munkája, aki 1673-ban lett mester.

Hasonló fajansz kanna található a müncheni Bayerisches Nationalmuseum gyűjteményében (ld. [itt](#)).

Az Esterházy-kincstárból származó kanna 1690 körül kerülhetett a család, pontosabban a família ekkori feje, Esterházy Pál herceg (1635–1713) birtokába. Feltehetően erre a kannára vonatkoznak a fraknoi vár kincstáráról 1696-ban és 1725-ben készült inventáriumok alábbi tételei:

1696: "Armarium sub Nro 43 et 44, Nr. 3. Amfora ex maiolica cum coperculo argenteo deaurato."

1725: "Almarium sub N.ris 43 et 44, Nr. 22.: Egy Ezüstben foglalt Vörös Meczet (?) Öregh Aranyos födelű Kanna." (A kincstár 1685. évi inventáriumában felsorolt kerámiatárgyak között a kanna még nem szerepel.)

A Béke personifikációját ábrázoló fajansz kanna tehát jelenlegi ismereteink szerint az 1690 körül években került a fraknoi Esterházy-kincstárba. Feltételezhető, hogy Esterházy Pál herceg azért gyarapította ezzel a tárggyal a családi gyűjteményt, mert a fegyvereket felperzselő, s ezáltal a háború végét jelképező allegorikus nőalak ebben az időben különösen aktuális jelentést hordozott: nevezetesen Buda 1686. évi török alóli felszabadításának jelképes alakjaként is értelmezhető volt.

Irodalom

- Szerk.: Szilágyi András: *Műtárgyak a fraknói Esterházy-kincstárból az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében.* Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2014. - Nr. VI.2. (Balla Gabriella)
- Szerk.: Szilágyi András, Péter Márta: *Barokk és rokokó. Az európai iparművészet stíluskorszakai.* Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1990. - Nr. 2.49. (Szilágyi András)
- Layer Károly: *Az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum gyűjteményeinek leíró lajstroma műtörténeti magyarázatokkal.* Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1927. - p. 51.

